

Substantiva

Dělení na deklinace

	1. deklinace	2. deklinace	3. deklinace	4. deklinace	5. deklinace
genitiv singuláru	-ae	-ī	-is	-ūs	-ēī / -ēī
zakončení kmene	-ā-	-o-	konsonant / -i-	-u/ū-	-e/ē-

VZORY

	vzor	rod	kritéria pro výběr vzoru
1. deklinace	fēmina, fēminae, f.	maskulina, feminina	
2. deklinace	servus, servī, m.	maskulina, feminina	maskulina a feminina nekončící na <i>-er</i>
	puer, puerī, m.	maskulina, feminina	zakončení na <i>-er</i> , v gen. sg. zůstává <i>-e-</i> v kořeni
	ager, agrī, m.	maskulina, feminina	zakončení na <i>-er</i> , v gen. sg. se vypouští <i>-e-</i> v kořeni
	exemplum, exemplī, n.	neutra	
3. deklinace	mīles, mīlitis, m.	maskulina, feminina	ostatní maskulina a feminina
	cīvis, cīvis, m.	maskulina, feminina	stejný počet slabik v nom. a gen. sg., v nom. <i>-is</i> , <i>-ēs</i> různý počet slabik v nom. a gen. sg., před <i>-is</i> v gen. sg. 2 konsonanty (např. <i>mōns</i> , <i>montis</i> , <i>m.</i>)
	corpus, corporis, n.	neutra	ostatní neutra
	mare, maris, n.	neutra	neutra zakončená v nom. sg. na <i>-e</i> , <i>-al</i> , <i>-ar</i>
4. deklinace	exercitus, exercitūs, m.	maskulina, feminina	
	cornū, cornūs, n.	neutra	
5. deklinace	diēs, diēī, m.	maskulina, feminina	dlouhé <i>ē</i> v gen. sg.
	rēs, reī, f.	maskulina, feminina	krátké <i>e</i> v gen. sg.

Výjimky u 3. deklinace: *pater*, *māter*, *frāter*, *parēns*, *canis* se skloňují podle vzoru *mīles*.

SKLOŇOVÁNÍ

Přehled vzorů

		1. deklinace	2. deklinace				3. deklinace				4. deklinace		5. deklinace	
sg.	nom.	fēmin-a	serv-us	puer	ager	exempl-um	mīles	cīvīs	corpus	mare	exercit-us	corn-ū	di-ēs	r-ēs
	gen.	fēmin-ae	serv-ī	puer-ī	agr-ī	exempl-ī	mīlit-is	cīv-is	corpor-is	mar-is	exercit-ūs	corn-ūs	di-ēī	r-eī
	dat.	fēmin-ae	serv-ō	puer-ō	agr-ō	exempl-ō	mīlit-ī	cīv-ī	corpor-ī	mar-ī	exercit-uī	corn-ū	di-ēī	r-eī
	ak.	fēmin-am	serv-um	puer-um	agr-um	exempl-um	mīlit-em	cīv-em	corpus	mar-e	exercit-um	corn-ū	di-em	r-em
	vok.	fēmin-a	serv-e	puer	ager	exempl-um	mīles	cīv-is	corpus	mar-e	exercit-us	corn-ū	di-ēs	r-ēs
	abl.	fēmin-ā	serv-ō	puer-ō	agr-ō	exempl-ō	mīlit-e	cīv-e	corpor-e	mar-ī	exercit-ū	corn-ū	di-ē	r-ē
pl.	nom.	fēmin-ae	serv-ī	puer-ī	agr-ī	exempl-a	mīlit-ēs	cīv-ēs	corpor-a	mar-ia	exercit-ūs	corn-ua	di-ēs	r-ēs
	gen.	fēmin-ārum	serv-ōrum	puer-ōrum	agr-ōrum	exempl-ōrum	mīlit-um	cīv-ium	corpor-um	mar-ium	exercit-uum	corn-uum	di-ērum	r-ērum
	dat.	fēmin-īs	serv-īs	puer-īs	agr-īs	exempl-īs	mīlit-ibus	cīv-ibus	corpor-ibus	mar-ibus	exercit-ibus	corn-ibus	di-ēbus	r-ēbus
	ak.	fēmin-ās	serv-ōs	puer-ōs	agr-ōs	exempl-a	mīlit-ēs	cīv-ēs	corpor-a	mar-ia	exercit-ūs	corn-ua	di-ēs	r-ēs
	vok.	fēmin-ae	serv-ī	puer-ī	agr-ī	exempl-a	mīlit-ēs	cīv-ēs	corpor-a	mar-ia	exercit-ūs	corn-ua	di-ēs	r-ēs
	abl.	fēmin-īs	serv-īs	puer-īs	agr-īs	exempl-īs	mīlit-ibus	cīv-ibus	corpor-ibus	mar-ibus	exercit-ibus	corn-ibus	di-ēbus	r-ēbus

Přehled pádových zakončení

		1. deklinace	2. deklinace			3. deklinace				4. deklinace		5. deklinace		
		m. f.	m. f.			m. f.		n.		m. f.	n.	m. f.		
sg.	nom.	-a	-us	-er	-er	-um	různé	různé	různé	-e/-al/-ar	-us	-ū	-ēs	-ēs
	gen.	-ae	-ī	-erī	-rī	-ī	-is	-is	-is	-is	-ūs	-ūs	-ēī	-eī
	dat.	-ae	-ō	-ō	-ō	-ō	-ī	-ī	-ī	-ī	-uī	-ū	-ēī	-eī
	ak.	-am	-um	-um	-um	-um	-em	-em	=nom.	=nom.	-um	-ū	-em	-em
	vok.	-a	-e	-er	-er	-um	=nom.	=nom.	=nom.	=nom.	-us	-ū	-ēs	-ēs
	abl.	-ā	-ō	-ō	-ō	-ō	-e	-e	-e	-ī	-ū	-ū	-ē	-ē
pl.	nom.	-ae	-ī	-ī	-ī	-a	-ēs	-ēs	-a	-ia	-ūs	-ua	-ēs	-ēs
	gen.	-ārum	-ōrum	-ōrum	-ōrum	-ōrum	-um	-ium	-um	-ium	-uum	-uum	-ērum	-ērum
	dat.	-īs	-īs	-īs	-īs	-īs	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ēbus	-ēbus
	ak.	-ās	-ōs	-ōs	-ōs	-a	-ēs	-ēs	-a	-ia	-ūs	-ua	-ēs	-ēs
	vok.	-ae	-ī	-ī	-ī	-a	-ēs	-ēs	-a	-ia	-ūs	-ua	-ēs	-ēs
	abl.	-īs	-īs	-īs	-īs	-īs	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ēbus	-ēbus

Adjektiva

ADJEKTIVA 1. A 2. DEKLINACE

Zakončení nominativu singuláru - v nom. sg. zvláštní tvar pro každý rod > trojvýchodná adjektiva

m.	f.	n.	
-us	-a	-um	<i>bonus, a, um (bonus, bona, bonum)</i> „dobrý“
-er	-ra	-rum	<i>pulcher, chra, chrum (pulcher, pulchra, pulchrum)</i> „krásný“
-er	-era	-erum	<i>liber, era, erum (liber, libera, liberum)</i> „svobodný“

Skloňování

- podle 1. a 2. deklinace
- maskulina podle vzorů pro maskulina 2. deklinace: *servus, puer* (adjektiva typu *liber*, která zachovávají e), *ager* (adjektiva typu *pulcher*, která vypouštějí e)
- feminina podle 1. deklinace (*fēmina*)
- neutra podle vzoru pro neutra 2. deklinace (*exemplum*)

ADJEKTIVA 3. DEKLINACE

m.	f.	n.	gen. sg.		
-er	-is	-e		trojvýchodná	<i>acer (m.), acris (f.), acre (n.)</i> „ostrý, bystrý, prudký“
	-is	-e		dvojvýchodná	<i>brevis (m., f.), breve (n.)</i> „krátký“
	různé		-is	jednovýchodná	<i>felix (m., f., n.), felicis (gen. sg. všech rodů)</i> „šťastný“

Skloňování

Podle 3. deklinace, srov. vzor *mare* (tvary uprostřed jsou společné pro všechny rody nebo pro maskulina a feminina):

- abl. sg. **-ī**
- gen. pl. **-ium**
- nom., ak., vok. pl. neuter **-ia**

		trojvýchodná			dvojvýchodná		jednovýchodná	
		m.	f.	n.	m., f.	n.	m., f.	n.
sg.	nom.	āc-er	ācr-is	ācr-e	brev-is	brev-e		fēlīx
	gen.		ācr-is			brev-is		fēlīc-is
	dat.		ācr-ī			brev-ī		fēlīc-ī
	ak.		ācr-em	ācr-e	brev-em	brev-e	fēlīc-em	fēlīx
	vok.	āc-er	ācr-is	ācr-e	brev-is	brev-e		fēlīx
	abl.		ācr-ī			brev-ī		fēlīc-ī
pl.	nom.	ācr-ēs		ācr-ia	brev-ēs	brev-ia	fēlīc-ēs	fēlīc-ia
	gen.		ācr-ium			brev-ium		fēlīc-ium
	dat.		ācr-ibus			brev-ibus		fēlīc-ibus
	ak.	ācr-ēs		ācr-ia	brev-ēs	brev-ia	fēlīc-ēs	fēlīc-ia
	vok.	ācr-ēs		ācr-ia	brev-ēs	brev-ia	fēlīc-ēs	fēlīc-ia
	abl.		ācr-ibus			brev-ibus		fēlīc-ibus

KOMBINACE SE SUBSTANTIVY

shoda v rodě, pádě, čísle

substantivum i adjektivum se skloňují podle svého vzoru > nemusejí být zakončena stejně

Participium pr\u00e9zentu aktiva

- tvo\u0159eno od sloves, v\u010detn\u011b **deponentn\u00edch**
- vyjad\u0159uje d\u011bj **aktivn\u00ed** a **sou\u010dasn\u00fd** s d\u011bjem ur\u010dit\u00e9ho slovesa ve v\u011bt\u011b

Tvo\u0159en\u00ed

	pr\u00e9zenn\u00ed kmen	participium nom. sg.		participium gen. sg.
1. konjugace	laud\u00e1-	laud\u00e1-ns	chv\u00e1l\u00edc\u00ed	lauda-nt-is
2. konjugace	mon\u00e9-	mon\u00e9-ns	napom\u00edn\u00e1j\u00edc\u00ed	mone-nt-is
3. konjugace	leg-	leg-\u00e9-ns	\u010dtouc\u00ed	leg-e-nt-is
3. konjugace, typ <i>capi\u016f</i>	capi-	capi-\u00e9-ns	chyt\u00e1j\u00edc\u00ed	capi-e-nt-is
4. konjugace	audi-	audi-\u00e9-ns	sly\u0161\u00edc\u00ed	audi-e-nt-is

Sklo\u0148ov\u00e1n\u00ed

- jako jednov\u00fdchodn\u00e1 adjektiva 3. deklinace, ale v abl. sg. **-e**

		m., f.	n.
sg.	nom.		laud\u00e1-ns
	gen.		lauda-nt-is
	dat.		lauda-nt-\u00ed
	ak.	lauda-nt-em	laud\u00e1-ns
	vok.		laud\u00e1-ns
	abl.		lauda-nt- e
pl.	nom.	lauda-nt-\u00e9s	lauda-nt- ia
	gen.		laudant- ium
	dat.		laudant-ibus
	ak.	lauda-nt-\u00e9s	lauda-nt- ia
	vok.	lauda-nt-\u00e9s	lauda-nt- ia
	abl.		laudant-ibus

P\u0159eklad

Mo\u017en\u00e9 p\u0159eklady participia (nap\u0159. *laud\u00e1ns, antis*):

- p\u0159\u00eddavn\u00fdm jm\u00e9nem slovesn\u00fdm chv\u00e1l\u00edc\u00ed
- v\u011btou vzta\u017enou (ten), kter\u00fd chv\u00e1l\u00ed / chv\u00e1lil / bude chv\u00e1lit
- p\u0159\u00edslove\u010dnou v\u011btou kd\u00fd\u017e chv\u00e1l\u00ed / chv\u00e1lil / bude chv\u00e1lit
- p\u0159echodn\u00edkem p\u0159\u00edtomn\u00fdm chv\u00e1le, -\u00edc, -\u00edce
- sou\u010radn\u011b spojenou hlavn\u00ed v\u011btou (a) chv\u00e1l\u00ed / chv\u00e1lil / bude chv\u00e1lit

Vyjad\u0159uje sou\u010dasnost, p\u0159eklad minul\u00fdm / p\u0159\u00edtomn\u00fdm / budouc\u00edm \u010dasem podle \u010dasu ur\u010dit\u00e9ho slovesa ve v\u011bt\u011b.

Adverbia

Řadu adverbii nelze odvodit od adjektiv, např. *crās* „zítra“, *hodiē* „dnes“.

ADVERBIA OD ADJEKTIV 1. A 2. DEKLINACE

Tvoření: od genitivu adjektiva se odtrhne *-ī* a k vzniklému tvaru se přidá dlouhé *-ē*.

adjektivum	gen. sg.	tvar po odtržení <i>-ī</i>	adverbium
<i>clārus</i> , a, um „slavný“	<i>clār-ī</i>	<i>clār-</i>	<i>clār-ē</i> „slavně“
<i>pulcher</i> , chra, chrum „krásný“	<i>pulchr-ī</i>	<i>pulchr-</i>	<i>pulchr-ē</i> „krásně“
<i>līber</i> , era, erum „svobodný“	<i>līber-ī</i>	<i>līber-</i>	<i>līber-ē</i> „svobodně“

Nepravidelná adverbia

- **bene** „dobře“
- **male** „špatně“
- **multum** „hodně“

ADVERBIA OD ADJEKTIV 3. DEKLINACE

Tvoření: od genitivu adjektiva se odtrhne *-is* a k vzniklému tvaru se přidá *-iter* nebo *-er*

Koncovka *-iter*: většina adjektiv 3. deklinace

adjektivum	gen. sg.	tvar po odtržení <i>-is</i>	adverbium
<i>ācer</i> , <i>cris</i> , <i>cre</i> „ostrý“	<i>ācr-is</i>	<i>ācr-</i>	<i>ācr-iter</i> „ostře“
<i>brevis</i> , e „krátký“	<i>brev-is</i>	<i>brev-</i>	<i>brev-iter</i> „krátce“
<i>fēlix</i> , <i>fēlicis</i> „šťastný“	<i>fēlic-is</i>	<i>fēlic-</i>	<i>fēlic-iter</i> „šťastně“

Koncovka *-er*: adjektiva s kmenem zakončeným na *-nt-*

adjektivum	gen. sg.	tvar po odtržení <i>-is</i>	adverbium
<i>sapiēns</i> , <i>entis</i> „moudrý“	<i>sapient-is</i>	<i>sapient-</i>	<i>sapient-er</i> „moudře“
<i>prūdēns</i> , <i>entis</i> „rozumný“	<i>prūdent-is</i>	<i>prūdent-</i>	<i>prūdent-er</i> „rozumně“

Nepravidelná adverbia

- **facile** „snadno“
- **nōn facile, difficulter** „nesnadno“
- **audācter** „odvážně“

Stupňování adjektiv a adverbii

STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV

Komparativ

Přípony *-ior* (m. f.), *-ius* (n.)

nom. sg. pozitivu	gen. sg. mask.	tvar po odtržení <i>-ī</i> nebo <i>-is</i>	nom. sg. komparativu
longus, a, um pulcher, chra, chrum ācer, cris, cre brevis, e fēlix	long-ī pulch-ī ācr-is brev-is fēlic-is	long- pulchr- ācr- brev- fēlic-	long-ior, long-ius „delší“ pulchr-ior, pulchr-ius „krásnější“ ācr-ior, ācr-ius „ostřejší“ brev-ior, brev-ius „kratší“ fēlic-ior, fēlic-ius „šťastnější“

Skloňování

dvojjýchodné adjektivum 3. deklinace, vzory *mīles* a *corpus*.

	m., f.	n.
sg. nom.	brev-ior	brev-ius
gen.		brev- iōr -is
dat.		brev- iōr -ī
ak.	brev- iōr -em	brev-ius
vok.	brev-ior	brev-ius
abl.		brev- iōr -e
pl. nom.	brev- iōr -ēs	brev- iōr -a
gen.		brev- iōr -um
dat.		brev- iōr -ibus
ak.	brev- iōr -ēs	brev- iōr -a
vok.	brev- iōr -ēs	brev- iōr -a
abl.		brev- iōr -ibus

Porovnání skloňování pozitivu adjektiva 3. deklinace a komparativu

	pozitiv		komparativ	
	m., f.	n.	m., f.	n.
sg. nom.	brev-is	brev-e	brev-ior	brev-ius
gen.		brev-is		brev- iōr -is
dat.		brev-ī		brev- iōr -ī
ak.	brev-em	brev-e	brev- iōr -em	brev-ius
vok.	brev-is	brev-e	brev-ior	brev-ius
abl.		brev-ī		brev- iōr -e
pl. nom.	brev-ēs	brev- ia	brev- iōr -ēs	brev- iōr -a
gen.		brev- ium		brev- iōr -um
dat.		brev-ibus		brev- iōr -ibus
ak.	brev-ēs	brev- ia	brev- iōr -ēs	brev- iōr -a
vok.	brev-ēs	brev- ia	brev- iōr -ēs	brev- iōr -a
abl.		brev-ibus		brev- iōr -ibus

Superlativ

Tři způsoby tvoření: *-issimus*, *-rimus*, *-limus*, společné pro adjektiva všech deklinací.

1. *-issimus, a, um*

Adjektiva, která nestupňují pomocí *-rimus* nebo *-limus*.

nom. sg. pozitivu	gen. sg. mask.	tvar po odtržení <i>-ī</i> nebo <i>-is</i>	nom. sg. superlativu
longus, a, um	long-ī	long-	long-issimus, long-issima, long-issimum „nejdelší“
brevis, e	brev-is	brev-	brev-issimus, brev-issima, brev-issimum „nejkratší“
fēlix	fēlic-is	fēlic-	fēlic-issimus, fēlic-issima, fēlic-issimum „nejšťastnější“

2. *-rimus, a, um*

Adjektiva zakončená na *-er*, koncovka se přidává k nom. sg. maskulina.

nom. sg. pozitivu	nom. sg. superlativu
pulcher, chra, chrum	pulcher-rimus, pulcher-rima, pulcher-rimum „nejkrásnější“
ācer, cris, cre	ācer-rimus, ācer-rima, ācer-rimum „nejostřejší“

3. *-limus, a, um*

Šest adjektiv zakončených na *-lis*:

<i>facilis, e</i>	snadný, lehký
<i>difficilis, e</i>	nesnadný, těžký
<i>similis, e</i>	podobný
<i>dissimilis, e</i>	nepodobný, odlišný
<i>humilis, e</i>	nízký
<i>gracilis, e</i>	štíhlý, jemný

pozitiv			superlativ
nom. sg.	gen. sg.	tvar po odtržení <i>-ī</i> nebo <i>-is</i>	nom. sg.
facilis, e	facil-is	facil-	facil-limus, facil-lima, facil-limum
difficilis, e	difficil-is	difficil-	difficil-limus, difficil-lima, difficil-limum
similis, e	simil-is	simil-	simil-limus, simil-lima, simil-limum
dissimilis, e	dissimil-is	dissimil-	dissimil-limus, dissimil-lima, dissimil-limum
humilis, e	humil-is	humil-	humil-limus, humil-lima, humil-limum
gracilis, e	gracil-is	gracil-	gracil-limus, gracil-lima, gracil-limum

Skloňování

Zcela pravidelné podle 1. a 2. deklinace.

Nepřavidelné stupňování

pozitiv	komparativ	superlativ
bonus, a, um „dobrý“	melior, melius „lepší“	optimus, a, um „nejlepší“
malus, a, um „špatný, zlý“	peior, peius „horší“	pessimus, a, um „nejhorší“
magnus, a, um „velký“	maior, maius „větší“	maximus, a, um „největší“
parvus, a, um „malý“	minor, minus „menší“	minimus, a, um „nejmenší“
multus, a, um „mnohý, četný“	plūrēs, plūra „četnější, více“	plūrimus, a, um „nejčetnější“

Opisné stupňování

Adjektiva na *-us*, *-a*, *-um*, která mají před *-us*, *-a*, *-um* samohlásku.

pozitiv	komparativ	superlativ
industrius, a, um	magis industrius, a, u	maximē industrius, a, um
idōneus, a, um	magis idōneus, a, um	maximē idōneus, a, um
dubius, a, um	magis dubius, a, um	maximē dubius, a, um

STUPŇOVÁNÍ ADVERBIÍ

Komparativ odpovídá **komparativu adjektiva pro neutra**, zakončení na **-ius**.

Superlativ tvořen od superlativu adjektiv, zakončení na **-ē**.

pozitiv	komparativ	superlativ
longē (pozit. adj. longus, a, um)	long-ius (komp. adj. longior, ius)	long-issimē (superl. adj. longissimus, a, um)
breviter (pozit. adj. brevis, e)	brev-ius (komp. adj. brevior, ius)	brev-issimē (superl. adj. brevissimus, a, um)
pulchrē (pozit. adj. pulcher, chra, chrum)	pulchr-ius (komp. adj. pulchrior, ius)	pulcher-rimē (superl. adj. pulcherrimus, a, um)
ācriter (pozit. adj. ācer, cris, cre)	ācr-ius (komp. adj. ācrior, ius)	ācer-rimē (superl. adj. ācerrimus, a, um)
similiter (pozit. adj. similis, e)	simil-ius (komp. adj. similiior, ius)	simil-limē (superl. adj. simillimus, a, um)

Nepřavidelné stupňování adverbii

pozitiv	komparativ	superlativ
bene (pozit. adj. bonus, a, um)	melius (komp. adj. melior, melius)	optimē (superl. adj. optimus, a, um)
male (pozit. adj. malus, a, um)	peius (komp. adj. peior, peius)	pessimē (superl. adj. pessimus, a, um)
magnopere (pozit. adj. magnus, a, um)	magis	maximē (superl. adj. maximus, a, um)
paulum, nōn multum (pozit. adj. parvus, a, um)	minus (komp. adj. minor, minus)	minimē (superl. adj. minimus, a, um)
multum (pozit. adj. multus, a, um)	plūs (komp. sg. neutra plūs)	plūrimum (superl. adj. plūrimus, a, um)

VYJÁDŘENÍ SROVNÁNÍ

Komparativ

- *quam* „než“ + 2. člen srovnání ve stejném pádě jako je 1. člen
- ablativ srovnávací bez předložky

Equus celerior est quam homō.

Equus celerior homine est.

Similior sum patrī quam mātří.

Nihil celerius lūce esse scīmus.

Kůň je rychlejší než člověk.

Kůň je rychlejší než člověk.

Jsem více podobný otci než matce.

Víme, že nic není rychlejší než světlo.

Superlativ

- předložka *ex/dē* + ablativ
- genitiv srovnávací bez předložky

Cicero clārissimus ex/dē orātōribus Rōmānīs est.

Cicero clārissimus orātōrum Rōmānōrum est.

Cicero je nejslavnější z římských řečníků.

Cicero je nejslavnější z římských řečníků.

Komparativ a superlativ absolutní

- komparativy a superlativy bez vyjádření srovnání
- komparativ: překlad pomocí „poněkud“, „příliš“ (např. *epistula brevior* „příliš krátký dopis“)
- superlativ, tzv. elativ: překlad pomocí „velmi“ (např. *vir fortissimus* „velmi statečný muž“)